

TA kuća je imala dva sprata. Otac starog K. podigao ju je za svoju porodicu; nadao se da će porodica brzo početi da se povećava: sinovi će odrasti, ćerke će dati zetovima, svima će morati da obezbedi stan, suteran može da koristi posluga (poslugu je „obavezno, obavezno“ želela da ima majka starog K.). Ali nisu predvideli dolazak rata; znali su, doduše, kao i svi, da se rat tamo negde valja, ali nadali su se, kao i svi, da do njih neće stići tako brzo; ali odlučio je da dođe onda kada im se život lepo sredio, kao na popodnevni odmor. Došao je rat i strgao posteljinu, zgnječio je, trebalo ju je prostirati iznova. Samo što posle rata nisu više mogli da drže poslugu, štaviše, nisu mogli sebi da priušte kuću u dotadašnjim razmerama pa su prodali parter.

– Ah, to je samo parter, jednom će se otkupiti – govorili su.

– Na kraju, ćerku ćemo udati, krenuće s mužem – govorili su, mada se brzo ispostavilo da neće biti tako lako udati ćerku, da će se na nju još morati potrošiti, jer pre je bila za molitvu nego za igranku, kao i na sinove lenje za ženidbu, uopšte lenje za sve, neusklađene, dugo dozrevajuće, kako se to već kaže.

I tako su se u parteru nastanili susedi, ne baš preterano susedski, nedruštveni, što je upravo majci starog K. olakšalo stvar, jer prodajući taj parter donela je odluku:

– Tim ljudima ja se neću javljati, ma ko oni bili.

Zbog toga što je morala da proda, zbog toga što je kuća njena porodična iznenada postala podeljena, naprsila kuća. I tako se godinama pretvarala da se ništa nije promenilo, da je parter samo privremeno van upotrebe; i tako su godinama svi K. učili kako da zaobilaze, kako da ne obraćaju pažnju na „te odozdo“. Otac starog K. je ponavljao:

– Dobro je bar to što su to neki pristojni ljudi, mogli smo gore da prođemo, bar se ne svađaju.

Eto, kada su se „oni odozdo“ posle nekoliko godina odselili, prodali su parter („Kako su smeli, bez našeg znanja, bez konsultovanja!“; ljutila se majka starog K.) i pojavili su se novi „oni odozdo“, ne suviše plemenitog porekla. Moglo bi se čak reći (da se moglo reći, ali nije se moglo!) da su „ti novi odozdo“ bili potpuno neplemenitog porekla, običnog, tačnije rečeno (mada je bilo zabranjeno glasno to napominjati, to je ulazilo u zaveru ćutanja i turobnog neodobravanja), „ti novi odozdo“ su se u *tu* kuću preselili pravo iz Grobljanske ulice. Za vreme okupacije Grobljanska je bila Kamena ulica, Steinstrasse, iz tog vremena ostao je odvratno zvučeci deminutiv „Štajnka“, odvratnošću zvučanja u *toj* kući naglašavala se odvratnost njenih stanovnika; u Grobljanskoj ulici živeli su uglavnom bivši, sadašnji ili budući grobari i njihove porodice, po mišljenju roditelja starog K. Štajnka je bila ulica alkoholičara, jadnika i prestupnika koji su utoliko plodonosnije kopulirali, utoliko se bešnje razmnožavali ukoliko su teže sastavljali kraj s krajem, ukoliko su se osećali beznadežnije. Majka starog K. čak nije gledala u vrata „tih odozdo“, branila je to i svojoj deci, ali bilo im je teško da se obuzdaju da ne vide novu vizitkartu, da ne primete da „oni odozdo“ nose tako smešno prezime, Spodnjak, he, he, Spodnjaki je skoro kao muške gaće na šljonskom. Otac starog K. je takođe začuđeno primetio da u prezimenu suseda nema kosog „a“, sve se tražilo da se to „a“ ukosi kod ljudi koji su se preselili iz

večno šljonske, proleterske četvrti, sve se tražilo da se to „a“ proleterizuje.*

Porodica Spodnjak nije mogla dugo da opstane u grobarskoj sredini. Gospodin Spodnjak, kao doseljenički element, nije mogao da podnese sve te neprijatnosti koje je očekivao od starih stanovnika nekadašnje Štajnštrase; kao perspektivnog *brđanina* strasno su ga mrzeli svi susedi, a njegovi izgledi nazirali su se zbog posla u rudniku, koji je blagoslovio i kome je iz noći u noć bio veran – dnevne smene mu nisu nudili. Stoga je, kao *brđanin*, morao da se zadovolji dobro plaćenim noćnim šihtama, usled čega je žiteljima Grobljanske bilo teško da otvoreno ispoljavaju mržnju prema gospodinu Spodnjaku, kad je već danju spavao posle šihthe, kad se u normalno vreme nije pojavljivao na ulici, kad posle posla nije navraćao u birtiju. Zato je gospođa Spodnjak zasluživala dvostruku osudu: prvo zato što je sačuvala čast za *brđanina*, iako se godinama sa grobarskim šarmom posezalo za tom čašću, iako se kući vraćala pretučena, u pocepanoj haljini. Izgrebala ih je, počupala im kosu, u oči im je pljunula tu svoju čast; haljinu je majka ušivala, a modrice su nekoliko dana stvarale zaštitnu barijeru, jer su se čak i starijim članovima grobarskih porodica srca uzbuđivala. Na kraju su vucibatine iz Štajnke omrznuli gospođu Spodnjak zbog toga što se usudila da pođe za *brđanina*, a što je još gore, za *brđanina* rudara kojeg je kao nevinost svoju skrivala u vreme devojaštva, kojeg danju niko nije viđao, kojeg čak nisu mogli ni da napadnu umornog posle smene, kojem čak nisu mogli ni zube da razbiju, jer je on zbog toga ustajao u zoru. Gospodin Spodnjak je, čak i kada se privikao na rudnik, kada se *odbrđaninio*, jer u duši nije imao otrova, čak i kada su mu predložili

* Polj. *spodnie* – pantalone. Koso „a“ se odnosi na izgovor „brđana“ koji su na prezimena sa završetkom na *ak* gledali podsmešljivo i izgovarali ih sa sufiksom *ok*. (Prim. prev.)

dnevnu smenu na pola meseca, dobrovoljno birao noćne smene zato da brže zaradi, da što pre uštedi, da se što pre odseli iz Grobljanske ulice. Zasad se gospodin Spodnjak vraćao kući u zoru i, ne budeći ženu, ulazio u kupatilo, svlačio sa sebe odeću i nalivao toplu vodu. Čekajući da se kada napuni zavrivao je u kuhinju, gde je na stolu čekala ceduljica sa rukom gospođe Spodnjak ispisanim spiskom dnevnih šteta, „bacili su ciglu da je cveće panulo, doračunaj staklo i saksiju“, te da treba ofarbati vrata jer su ih „nečisti izgrebali, sa nožovima ili ko zna sa šta“, ali ispod tog nabrajanja gospođa Spodnjak je uvek pitala: „Uzi tamo i dobro sračunaj mlogo li nam još treba za lenoleum, jer ja to više ne mogu izdržati“, nosio je tu cedulju u kupatilo, u kadi ju je čitao, računao, zbrajao, zaspivao. I tako je gospođa Spodnjak svakodnevno budila muža ispuštajući vodu iz kade, pomagala mu da pređe u još uvek toplu postelju od nje, navlačila zavese i izlazila iz sobe.

Najzad je gospodin Spodnjak sakupio toliko da su mogli da prodaju stan u Grobljanskoj i po povoljnoj ceni kupe nov, u parteru *te* kuće, kakva sreća... A kada se to već uradilo, kada je gospodin Spodnjak postigao svoj životni cilj, obezbeđujući sebi i ženi život bez košmara domorodaca iz Štajнке, sa zadovoljstvom je oplodio gospođu Spodnjak, a potom se mirne savesti prepustio poroku alkoholizmu.

O stanovnicima partera u *toj* kući se nije govorilo, svi K. su živeli u čvrstom uverenju da imaju celu kuću u svom vlasništvu, prema donjem stanu su se odnosili kao prema praznom lokalu, komšije su izbegavali, ne zadržavajući na njima pogled ni na trenutak. Majka starog K. utuvljivala je svojoj deci da:

– Vremena su takva da aristokratija mora da se gura vrata uz vrata sa ruljom, ali sve će se to promeniti.

– Bogzna kada – zajedljivo je dobacivao otac starog K.

– O da, Bog zna ko smo mi, on će nam sve nadoknaditi
– dotukla bi majka starog K.

Prema porodici Spodnjak odnosili su se kao prema vazduhu; raspored spratova prihvatili su kao čitljivu metaforu društvene hijerarhije.

– Sa masama se nećemo družiti, jedino preko mene mrtve – ponavljala je majka starog K.

U međuvremenu gospodina Spodnjaka mučila je nesanicna pa je odlučio da se vrati noćnim smenama. Izuzimajući praznične dane domaćinstvom se naslađivao u nekoliko popodnevnih sati, od ručka do večere, sedeći u svom ćošku u kuhinji i ćutke razmišljajući o napretku svog sina u pogledu postizanja dvonožnosti; sedeo je sa flašom votke bez koje više nije mogao da se divi svetu, bez koje nije mogao da shvati prevrtljivost sudbine koja je molbe za manje napornim susedima ispunjavala sa takvom nadoknadom. Porodica K. čak nije bila svesna sreće koja im je neprestano izlazila u susret, jer gospodin Spodnjak je zbog svoje blage naravi bio takozvani sebi okrenut alkoholičar. Mada je dosledno ispijao pola litre votke dnevno, činio je to u samoći, u tišini kućnog ognjišta, ne podižući glasa na ženu, jer i nije mu davala povoda za to, znala je da neće prestati da pije pre nego što sam odluči (nije htela da zna da je u sebi odlučio da neće prestati). S godinama njegov glas je bivao sve slabiji, oči sve izbečnije, sve manje shvatajuće, ali nepromenljivo lišene agresije, pune prihvatanja sveta koji mu je dao taj, možda prethodnim pokolenjima Spodnjaka, nepoznati komfor sopstvenog mesta, mesta u kuhinji, uz flašu, mesta sa kojeg je video svakodnevno ženino vrzmanje i sinovljeve igre. A kada je sin izrastao iz kuhinje, a gospodin Spodnjak, iskoristivši blagodeti tog posla za raniju penziju – više nije morao da odlazi u rudnik – premestio je stolicu do prozora, povećao dnevnu dozu do jedne i po flaše i gledao u drvo. Jer pogled sa tog prozora na svet baš je zaklanjao izrastao hrast koji je zasadio otac starog K., graditelj *te* kuće (otac starog K. je tvrdio da „pored svake kuće mora rasti vršnjačko joj drvo da bi se imalo na umu da

kuća stari“). Gospodin Spodnjak je, dakle, svakog dana iz svog ćoška posmatrao hrast, posmatrao je nervozne vrapce na granama, trome golubove, posmatrao i slušao. Gospodinu Spodnjaku se činilo da čak i golubovi navijaju za njegov omiljeni tim kada je dnevnu dozu alkohola povećao za jedno pivo, jer žena se posle godina produženog porodijskog vratila za tezgju u prehrambenoj radnji („Okani se rakiještine, čoveče, pivo ću ti donositi“). Kada je, dakle, povećao tu dozu jasno je čuo kako golubovi skandiraju „pla-vi, pla-vi“, ali to se nije dopadalo bezobraznim gavranovima, šepurili su se, terali golubove, vrapce, pa čak i senice; gospodinu Spodnjaku je posebno bilo žao senica zimi, kada su izgledale tako bespomoćne. Zimi je gospodin Spodnjak odlučio da poveća dozu do pola litre votke i litre piva, a kada je to uradio, jednog dana je odlučio da je vreme da izađe i protera sve gavrane iz grada, neka se vraćaju tamo odakle su doleteli; toga dana gospodin Spodnjak je osetio da se već odomaćio u gradu, odavno je zaboravio da je nekada bio *brđanin*, krenuo je da tera gavrane i na noć se nije vratio. Gospođa Spodnjak je i pored praštećeg mraza otrčala do rudnika da proverii da nešto nije pogrešio, da se nije zaželeo rada; gospođa Spodnjak se raspitivala, tražila, hvatala se za glavu, „otišo bez kape po takvom kijametu“, sin gospođe Spodnjak je takođe učestvovao u traganju, senzacionalan nestanak njegovog oca podstakao je kolege iz dvorišta, i pored mećave imali su rasonodu, jurili su po smetovima i zvali, i ništa, i ništa. Ujutro je gospođa Spodnjak, vraćajući se iz potrage, naišla na svog muža u parku, senice su iz njegove smrznute ruke jele slaninu.

Gospođa Spodnjak je morala da oplakuje muža glasno i dugo, majka starog K. je prvi i poslednji put u životu tada rešila da prevaziđe zid komšijskog ćutanja, sišla je stepenicama i udarajući štapom o vrata vikala:

– Da mi tu bude tišina!!!

Dok se nije utišalo.